

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. De variis modis interpretandi leges humanas, & præcipuè de epijcia

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

aliis bonis inferiorum disponere, quantum exigit necessitas boni communis. Debet tamen aliter compensare hanc privationem, si potest.

23. Quæ res ostendit, quomodo privilegium revocari possit?

Respondeo illud duobus modis revocari posse, nimirum per expressam, & tacitam revocationem. Expressa revocatio est, quæ fit per verba sufficienter indicantia revocationem privilegiorum, vel in specie, ut cum v.g. dicitur, non obstante tali privilegio, vel in genere, ut cum dicitur, non obstantibus quibusvisque privilegiis. Per tacitam vero revocationem, ea intelligitur, quæ fit per superioris actum, qui subsistere non potest absque derogatione privilegii, ut cum v.g. jubet superior tributum exigere ab eo quem a tributo exemerat, aut cum concedit novum privilegium cum altero incompatible.

24. Censent autem plures Theologi & Canonistæ, privilegia corpori juris inserta non revocari, nisi ille qui habet revocandi potestatem, faciat expressam illorum mentionem; ita ut non sufficiant clausulæ generales, quæ tantum vim habent in privilegia non inserta corpori juris.

25. Advertendum est etiam, privilegii revocationem fieri posse dupliciter, nempe per legem, & privatim. Si fiat primo modo, requiritur revocationis publicatio; quia par est ratio obligationis legis & revocationis privilegii. Ergo sicut lex non obligat ante promulgationem, sic nec revocatio privilegii suum sortitur effectum ante publicationem. Si vero privilegii revocatio fiat secundo modo, non est opus prædictâ publicatione, sed sufficit ut ipsi privilegiario ipsa revocatio innotescat. Sic facultas Sacerdoti concessa ad absolvendum à casibus reservatis, cessat statim atque eius revocatio illi intimatur & innotescit.

DISPUTATIO IX.

De legum interpretatione.

DE legibus humanis tam in communi quam in particulari, præcedentibus disputationibus fuisse discussis, nunc breviter agendum est de illarum interpretatione, seu variis modis eas interpretandi, & præcipue de epiikia, & necessitate interpretandi legem per illam. Unde fit

ARTICULUS UNICUS.

De variis modis interpretandi leges humanas & præcipue de epiikia.

1. Dico primò, triplicem esse legis humanæ interpretationem, nimirum authenticam, usualem, & doctrinalem. Ita colligitur ex Glossa in legem, si de interpretatione, ff. de legibus.

Probatur breviter, quia legum humanarum interpretatio, vel fit autoritate ipsiusmet qui condidit legem, sicque dicitur authentica, & vim legis habet, ut colligitur ex lege ultima Cod. de legibus. Vel fit usu quodam & consuetudine, juxta id quod dicitur cap. Cum dilectus, de consuetudine: ubi consuetudo dicitur optima legum interpretatio, sicque dicitur interpretatio usualis. Vel denique fit per doctrinam interpretum, sicque dicitur interpretatio doctrinalis, quæ li-

Tom. 111.

2. ceterum vim legis propriè non habeat, suam tamen autoritatis gradum habere non desinit.

Dico secundò, legis humanæ interpretatio per epiikiam, in aliquibus casibus necessaria est.

Probatur: Epiikia ab Aristotele 5. Ethic. cap. 10. definitur *Emendatio legis ea ex parte quæ deficit propter universale*: id est æqua & rationalis interpretatio, quod lex non obliget in aliquo particulari casu, licet verbis universalibus à Legislatore data sit. Exempli gratiâ, lex generalis est, depositum esse reddendum; æqua tamen & rationalis interpretatio est, non debere reddi in eo casu, quo noceret repetenti, aut alteri innoxio; ut si furiosus ensẽm suum repetat ad se ipsum occidendum, vel alium, sine justa causa. Lex generalis est ne aperiantur noctu portæ civitatis; sed non obligat in eo casu, quo noctu advenirent copiæ auxiliares, urbis defensionem necessaria, essetque periculum ne si mox in urbem non admitterentur, interficerentur ab hostibus urbem obsidentibus. Ergo legis humanæ interpretatio per epiikiam, in aliquibus casibus necessaria est, alioquin fieret contra rectam rationem, ut constat in exemplis adductis.

Dico tertio, non solum epiikia habet locum interpretandi legem, quando est evidens esse licitum verba legis observare, sed etiam quando est evidens, nimis durum esse observare illam.

Probatur: Lex humana debet esse possibilis secundum naturam & consuetudinem patriæ, id est facilis observationis, ut supra ex Isidoro & Divo Thoma visum est: Ergo si in aliquo casu invenitur nimis dura, habet locum epiikia, quæ est emendatio legis propter defectum. Unde David 1. Regum 21. iudicavit legem prohibentem aliis quam Sacerdotibus edere panes propositionis, non obligare in ea necessitate (quamvis non extrema) in qua erat ipse cum suis constitutus. Similiter Apostoli Marth. 12. interpretati sunt legem sabbati non obligare ad non velendas spicas, in simili necessitate edendi. Quod sapienter factum esse dubitari non potest, cum utrorumque factum Christus loco citato laudaverit.

Dico quartò, stante iudicio dubio, non habet locum epiikia, sed conveniri debet superior, vel non est agendum præter verba legis. Ita Divus Thomas hic q. 96. art. 6. ad 2. ubi sic ait: *Ille qui sequitur intentionem legislatoris, non interpretatur legem simpliciter, sed in casu in quo manifestum est per evidentiam nocenti legislatores aliquid intenuisse. Si enim dubium sit, debet vel secundum verba legis agere, vel superiorem consulere.*

Ratio etiam id suadet, in dubiis enim melior est conditio possidentis: Sed in casuposito, lex possidet: Ergo secundum verba ejus est agendum, si superior consuli non potest.

Confirmatur ex percelebri illo sacrorum Canonum axioma: *In dubiis tutius pars est eligenda*, quod desumitur ex cap. Ad audientiam, de homicidio, & ex cap. Significasti 2. eodem titulo, & ex cap. Juvenis, de sponsalibus, ubi sic dicitur: *In his quæ dubia sunt, quod certius existimamus tenere debemus.* Unde S. Thomas quod lib. 2. art. 13. *Si quis in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, & manente dubitatione, plures præbendas habet, periculo se committit, & sic proculdubio peccat.* Sed stante iudicio dubio de mente legislatoris, tutius est secundum verba legis agere: Ergo in dubiis non habet locum

Bbbb 2

epi-

epiikia, sed si superior consuli non potest, scilicet A
cundum verba legis agendum est.

7. Dico ultimo, quando probabiliter iudicatur, legem non comprehendere aliquem casum, licet uti epiikia; dummodo tunc non habeatur aliud iudicium, quo probabilius existimetur casum illum comprehendere.

Hæc conclusio patet ex principiis statutis in dissertatione de probabilitate, ubi ostendimus iudicium probabile in moralibus sufficere quidem interdum ad prudenter operandum, quando non occurrit aliud probabilius; si tamen fiat concursus duarum opinionum probabiliorem; alioquin peccamus contra regulas prudentiæ, quæ dicitur huic potius adhære, quam esse sententiæ, quæ nulli profus errandi aut peccandi periculo nos exponit, quam illi, quæ nos probabili saltem peccandi & errandi periculo reddit obnoxios. Unde Chrysostomus homil. 44. in Matth. *Si vestimentum empturus, unum geras negotiatorem & alterum: & ubi meliores vestes inveneris, & pretio viliori, ab illo comparas; an non oportet populum circumire omnes Doctores, & inquirere ubi sincerè veritas Christi venundatur, & ubi corrupta, & veritatem eligere plusquam vestimentum?*

8. Idem docet subtilis Doctor in 3. dist. 25. q. 1. num. 8. ubi hæc scribit: *In moralibus quando sunt altercationes de aliquo peccato, quando primò est mortale, ut si unus peritus in scientia dicat quod non licet sic mercari, & alius dicat quod licet: tutius est non procedere sic, nec sic, sed expectare quousque veritas pateat aliunde; si enim ita esset quod unus Doctor diceret, aliquem peccare mortaliter, nisi sic faceret, & alius quod peccaret, si sic faceret, tunc simplex foret perplexus: idè bene videndum est in moralibus an tequam aliquid asseratur, quia videlicet cum habens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculose se determinaret ad unam, nisi re diligenter inspecta probabiliorem eligeret. Et in 4. dist. 11. quæst. 6. Cum multis (inquit) sit probabilior pars negativa, non sine peccato aliquis se exponit dubio, sequendo affirmativam minus probabilem. Sed de hoc futius in prædicta dissertatione de probabilitate.*

DISPUTATIO X.

De legum mutatione.

Ad questionem 97. D. Thoma.

Cum tripliciter lex aliqua mutari possit, nimirum per dispensationem, seu relaxationem juris circa aliquas personas, per abrogationem, & per cessationem, seu simplicem deletionem, ut quando lex ad tempus lata, eo elapso expirat; ut legum humanarum mutatio perfecte declaretur, de triplici illo modo mutandi leges humanas, breviter hic agendum est, & primò de dispensatione, deinde de abrogatione, & cessatione legum humanarum.

ARTICULUS I.

Quid sit dispensatio, & an ea in legem humanam cadere possit?

Dispensatio definitur à Glossa in cap. *Requiris* 1. quæst. 6. *Juris communis relaxatio facta cum cogitatione cause, ab eo qui ius habet dispensandi.* Verùm cum hæc definitio supponat ad validè dispensandum necessariam causam cognitionem, quod in controversiam vertitur, illam sic alii definiunt: *Dispensatio est iuris relaxatio, à potestatem relaxandi habente facta.* Alii demum omni causa efficiente, per formalem sic brevius eam definiunt: *Dispensatio est iuris relaxatio.*

Ex his definitionibus colligitur primò, dispensationem in eo differre à legis interpretatione, quòd hæc declarat tantum legem suam vim obligandi non habere in aliquo casu, vel persona particulari: illa, adhuc vigente legis obligatione, subditum eximit à legis obligatione, quòd alioquin astringeretur. Quòd sit ut legem interpretari, non sit tantum superioris, sed etiam subditi, qui per epiikiam potest in casu particulari declarare, legem non obligare: contra verò in lege dispensare non potest, nisi superior, cum sit actus jurisdictionis, qui superioritatem requirit in dispensante, & subjectionem in eo cum quo dispensatur.

Colligitur secundo, dispensationem differre à privilegio, nam privilegium propriè est privata lex, quæ potest aliquando esse contra jus, & tunc est dispensatio; aliquando verò est præter jus, & tunc non est propriè dispensatio.

Colligitur tertio discrimen quod inter absolute & dispensationem versatur, nam absolutio non est contra legem communem, sed potius secundum illam, si persona absolvenda illam mereatur; dispensatio verò est contra legem communem, cum sit juris relaxatio.

Colligitur quarto, dispensationem rem esse odiosam, scilicet bindeque restringendam, seu strictè interpretandam, quia odiosum est eximi à lege, quæ æqualiter omnes obligat; & quia, ut ait regula 28. juris: *Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.*

Colligitur quinto, dispensationem rectè vulnus seu vulnerationem legis appellari 23. qu. 4. can. *Ipsa pietas*: Lex enim ex duplici causa vim & vigorem habet, primò ex autoritate legislatoris, cuius prudentia regulam actibus humanis imponit, & ex consuetudine, quæ est vis restrictiva legis; quia consuetudo difficile vincitur, præcipuè, si sit multitudinis; unde fit ut lex non prævaleat contra consuetudinem, sed potius consuetudo contra legem; quando autem cum aliquo juris rigor relaxatur, detrahatur aliquid de autoritate legislatoris, & de consuetudine, & sic veluti infligitur vulnus legi. Quod per dispensationem aliquid detrahatur à consuetudine, manifestum est; quod verò etiam de legislatoris autoritate detrahatur, ex eo patet quod legislatoris autoritas fundatur in prudentia gubernativa; prudentiæ autem est prævidere res futuras, & casus qui possunt emergere, eisq; opportuna remedia adhibere. Quando ergo dispensatur in lege aliqua, tunc quodammodo taxatur minoris prudentiæ legislator, eò quòd casum illum particularem non præviderit.

Ex quo intelliges, quod licet in legem divinam non